

KJJK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: eesti keel ja kirjandus Õppeaine: kirjandus
Kooliaste: III	Klass: 7. kl Tundide arv nädalas: 2 t
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused)	
<p>Kirjanduse õppeaine aluseks on eri liiki ja žanris kirjandusteosed, sealhulgas tüvitekstid või nende katkendid nii eesti kui ka maailmakirjandusest. Sellest johtuvalt saab ainetundides kasutada erinevaid lugemisviise ja -mudeleid, kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste. Ainetundides saab tekste siduda eesti kultuuri erijoontega ning võrrelda eesti kultuuri teiste kultuuridega.</p> <p>Õpilasel on võimalus leida endale iseseisvalt sobivat lugemisvara, põhjendada oma valikut, tutvustada loetud raamatut ja selle autorit ning jagada kaaslastele lugemiskogemusi. Õpilane saab võrrelda kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.</p> <p>Kirjandustundide ülesanne on õpetada õpilast leidma teose teema, peamõtte, kesksed probleemid, põhjuse ja tagajärje seosed ning arutleda põhisündmuste üle. Õpilane iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid, analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni. Kirjandusteoseid on võimalik dramatiseerida, nende põhjal koostada dialooge ning monolooge. Õpilane saab koostada ja esitada loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutades selleks esitlustarkvara.</p> <p>Kirjandustunnid võimaldavad õpilasel aktiivselt osaleda arutelus ning õpetavad selget ja sobivat väljendusoskust, rikastades õpilase sõnavara ning andes võimaluse kasutada kujundlikke väljendeid ja erinevaid kõne- ja lausekujundeid. Suulises ja kirjalikus väljenduses kasutab õpilane korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid. Suulises ja kirjalikus tekstiloomes on võimalik kasutada rahvaluule elemente.</p> <p>Õpitulemused (sh üldpädevused) Õppesisu</p>	

Õpilane oskab:

- klassikaaslastele tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi ja probleeme;
- loetust kokkuvõtvalt jutustada;
- eristada teemat ja peamõtet ette antud valikust;
- iseloomustada tegelasi ja kirjeldada tegelaste muutumist;
- leida regilaulust mõttekordust;
- leida tekstist ja ise kasutada isikustamist;

Lugemine:

- lugemise iseseisev eesmärgistamine;
- kiire ja aeglane lugemine, süvenenud lugemine;
- eesmärgistatud ülelugemine;
- oma lugemise analüüs ja lugemisoscuse hindamine;
- etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine;
- huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine;

- seletada vähemalt 5 sõpruseemalise vanasõna tähendust;
- leida tekstist sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika elemente;
- leida tekstist ja seletada õpitud kõnekäände;
- jutustada ühe kodukohaga seotud muistendi;
- võrrelda kaht muinasjuttu ja leida neist ühisjooni;
- kirjutada isikukirjeldust;
- kirjutada omaloomingulise muinasjutu, muistendi või naljandi.
- Õpilane on läbi lugenud vähemalt neli tervikteost (raamatut) ning oskab esitada peast vähemalt ühe luuletuse.

Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane:

- austab vaimseid ja kultuuriväärtusi (keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa);
- väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning arendab teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse;
- kasutab sündmuste, nähtuste või seisukohtade erinevate tahkude väljatoomisel rollimängu, dramatiseeringut, diskussiooni, väitlust, intervjuud vms;
- tähtsustab kirjalike tööde korrektset vormistamist nii paberkandjal kui ka arvutis.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- on haaratud klassivestlustesse, paaris- ja rühmatöösse;
- kuulab eesmärgistatult kaasõpilasi ja õpetajat;
- tegutseb kuuldu põhjal, annab kuuldule

- loetud raamatu autori, sisu, tegelaste ja probleemide tutvustamine klassikaaslastele;
- koolis soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine (analüüsiks vajalike tekstilõikude märkimine, tsitaatide väljakirjutamine jms);
- käsitletava teemaga seotud teabetekstide eesmärgistatud lugemine.

Jutustamine:

- tekstilähedane jutustamine märksõnade toel;
- loo kokkuvõtlik jutustamine;
- iseendaga või kellegi teisega toimunud loo või mälestuspildist jutustamine;
- loo jutustamine erinevast vaatepunktist;
- loo ümberjutustamine tegevuse aja ning koha muutmisega;
- teose sisu jutustamine puändi lisamisega;
- ballaadi sisu ümberjutustamine;
- kahe või enama samateemalise loo jutustamine;
- tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad oskused:

- küsimuste koostamine (fakti- ja järeldamisküsimused, fantaasiaküsimused);
- küsimustele vastamine tekstilõiguga (tsitaat), teksti fraasidega, teksti toel oma sõnadega, peast;
- teksti kavastamine (kavapunktid väitlause ja märksõnadena);
- teksti kesksete mõtete leidmine;
- teksti teema ja peamõtte sõnastamine
- arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal;
- autori hoiaku ja teksti sõnumi mõistmine ning sõnastamine, illustriivsete näidete leidmine tekstist;

<p>hinnanguid;</p> <ul style="list-style-type: none">• arendab suulist vestlust ja avaldab arvamust;• peab kinni rühmasisestest kokkulepetest ja käitumismallidest.	<ul style="list-style-type: none">• oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine; • esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal;
--	---

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- analüüsib ja kirjeldab ennast ja teisi, annab edasi enesekohast informatsiooni (omadusi, tundeid, mõtteid, võimeid, käitumist);
- kujutab sündmusi ja tegelasi skemaatiliselt, kasutades diskussioonivõrku, loo kaardistamist, sündmuspaiga skeemi, Venni diagrammi vms;
- lööb kaasa töös aktiivõppemeetoditega (rollimäng, dramatiseering, väitlus, suunatud diskussioon jms).

Õpipädevus

Õpilane:

- kaardistab ideid ja kavastab teksti;
- arendab protsesskirjutamise oskust;
- kasutab erinevaid kuulamis- ja lugemisstrateegiaid, nt kaaslase jutu reflekteerimine, kõneleja märguannete tähelepanemine (olulise rõhutamine, näoilmed, žestid), kujutluspiltide loomine (seosed varem kogetuga, antud tegelaste vahel, sündmuspaigates jms);
- teeb märkmeid eesmärgipäraselt (kaart, plaan, joonis, sõnapilv, ajatelg, nimekiri) ja rühmitab infot (tabel, märksõnaskeem vms);
- planeerib efektiivselt oma aega ning püstitab realistlikke eesmäärke.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane:

- arendab teabetekstide abil oskust lugeda teabegraafikat;
- koostab teksti põhjal ajatelge, märksõnaskeemi, mõistekaarti, Venni diagrammi, mandalat jms;
- valib info rühmitamiseks, seoste loomiseks ja üldistamiseks sobivad mudelid;

- probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine;
- loetu põhjal järelduste tegemine;
 - tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine:

- tegelase analüüs (bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt);
- teoses tegelasega toimunud muutuste leidmine;
- fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasaed;
- tegelastevaheliste suhete analüüs;
- tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon;
- tegelaste tegevusmotiivide selgitamine; • erinevate teoste peategelaste võrdlemine; • sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine;
- tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus;
- pöördeliste sündmuste leidmine;
- sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine; • miljöo kirjeldamine;
- ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine;
- tekstist filmilike episoodide leidmine; • filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine:

- kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine;
- allteksti mõistmine;
- mõttekorduste leidmine regilaulust;
- mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine;
- sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine;
- isikustamise äratundmine ja

- teeb skeemide/ kirjutamismudelite järgi loetust kokkuvõtet, kirjeldab ja võrdleb sündmusi/ tegelasi nii suuliselt kui ka kirjalikult;

- kasutamine; • sümbolite ja kujundite mõtestamine;
- luuleteksti tõlgendamine;
 - oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

- õpilane arutleb, põhjendab ja argumenteerib skeemide/ diagrammide põhjal loogiliselt; • kirjutab põhi- ja järgarve nii sõnade kui ka numbritega, loeb ning käänab arvsõnu.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- koostab õppeaasta jooksul endale õpimapi; • aitab korraldada klassi- ja kooliüritusi.

Digipädevus

Õpilane:

- kasutab õppetöös moodsat riistvara (fotoaparaadid, nutitelefonid, tahvelarvutid, diktofonid, arvutid) ettekannete tegemiseks ja loovülesannete juures, nt teksti täiendamisel foto või videoga;
- kasutab kaasaegseid elektroonilisi infootsingutehnikaid;
- kasutab digitaalseid õigekeelsus- ja sõnavaraallikaid;
- koostab ja toimetab tekste tekstitöötlusprogrammides, nt Google Drive'is.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine: • teksti kompositsioonelemendid (sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus);

- karaktertegelase olemus;
- muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid;
- mõistatuse olemus;
- naljandi ja anekdoodi tunnused;
- puändi olemus;
- luule vorm (värss);
- ballaadi tunnused;
- koha- ja ajaloolise muistendi tunnused; • filmikunsti väljendusvahendid (pilt ja sõna, kaader filmis).

Esitamine:

- eesmärgistamine (miks, kellele ja mida esitatakse);
- esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine;
- korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon;
- lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid;
- luuleteksti esitamine peast;
- lühikese proosateksti esitamine (dialogi või monoloogina);
- draamateksti esitamine ositi;
- instseneeringu esitamine.

Tekstiloom:

- koha- või ajalooline muistend;
- valm või allegooriline lugu;
- rahvalaul;
- naljand;
- mõistatus;
- kõnekäändude põhjal naljalugu;
- kiri ühelt tegelaselt teisele;
- tegelasele tegevusjuhend;
- tekstis toimunud sündmuste eellugu;
- lugu muudetud vaatepunktiga;
- puändiga lugu;
- erinevate teoste peategelaste võrdlus;

- vaadatud filmi põhjal ühelauseline või pikem kokkuvõte või soovitus vms.

Terviklikult käsitletavaid teoseid (valik):

- E. Bornhöhe “Tasuja”
- O. Luts “Kevade”
- A. Vallik “Kuidas elad, Ann?”
- J. Parijõgi “Teraspoiss”
- J. Krüss “Timm Thaler ehk müüdnud naer”
- K. Reimus “Haldjatants”
- J. Tolkien “Käabik”
- K. Priilinn “Halloween”
- üks luulekogu omal valikul.

Sissevaateid kultuurilukku:

- J. Parijõgi,
- F. Jüssi,
- O. Luts.

Põhimõisted:

anekdoot, ballaad, isikustamine, epiteet, metafoor, võrdlus, koha- ja ajalooline muistend, karakter, kompositsioon, kulminatsioon, lõpplahendus, mängufilm, mõistatus, muinasjutu kompositsioon ja rändmotiivid, muinasjutu vormitunnused, mõttekordus, naljand, pööre, puant, sissejuhatus, sõlmitus, sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika, süžee, värss.

Praktilised tööd ja lõiming kooliüritustega/õppeainetega:

Tänu tekstipõhisele õpetamisviisile on võimalik kirjandust lõimida **kõikide õppeainetega**. Enam kasutame võimalust lõimida eesti keele, inimeseõpetuse ning ajaloo.

Eesti keel: ilukirjanduslike tekstide kasutamine funktsionaalse lugemise arendamiseks.

Inimeseõpetus: saab arutleda ja arendada vestlust vastutuse ja eetika osas; võimalik on mängida läbi erinevaid rolle ja situatsioone, mis meedias või päriselus tekkinud konfliktide/kokkupõrgete tõttu aset võivad leida, ning arutleda, kuidas erinevad pooled end tunda võiksid; kuidas teha vahet tõesel ja vääril infol jne.

Ajalugu: ajaloo perioodi või -sündmuse kohta saab kirjutada kujuteldava uudise, reportaaži või intervjuu ajaloolist isikut. Saab lugeda intervjuud mõne kirjanikuga, mille abil sisse juhatada autori tekstide analüüs. Ajakirjanduslikke tekste ja olukordi analüüsides arenevad õpilases kultuuri- ja väärtuspädevus, samuti sotsiaalne- ja kodanikupädevus.

Lõiming kooliüritustega (arendab potentsiaalselt pea kõiki üldpädevusi, nt kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus):

- kadri- ja mardipäev

- jõulupidu
- eesti kirjanduse päev
- EV aastapäev
- emakeelepäev ja eesti keele nädal (külas kirjanik, ajakirjanik, raamatukoguhoidja jne) ● KIKO-klubi üritus (kutsutud külaline)
- etluskonkurss (tutvumine erinevate luuletajate ja prosaistide tekstidega)
- kino ja teatri ühiskülastused (töölehtede täitmine enne ja pärast külastust)
- vastavalt võimalustele koostöö näitlejate ja kirjanikega (nt Üllar Saaremäe - meie kooli vilistlane) ● Koostöö Kohtla-Järve ja Jõhvi Lasteraamatukogudega (uudiskirjanduse tutvustamine, viktoriinid)

Teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi; • rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.